

คำวินิจฉัยของ นายสุจิต บุญบงการ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๒๔/๒๕๕๖

วันที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๕๖

เรื่อง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๘ กรณีพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. ๒๔๕๘ มาตรา ๑๕ วรรคสาม มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

ข้อเท็จจริง

ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา (นายพิเชต สุนทรพิพิธ) ผู้ร้อง ได้ยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๘ ว่า บทบัญญัติของมาตรา ๑๕ วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. ๒๔๕๘ มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญมีความสรุปได้ดังนี้

ผู้ร้องได้รับเรื่องร้องเรียนจาก จำสิบเอก เอนก อุทธิยา และจำสิบเอก พนม เทพศิริ รายละเอียดสรุปได้ว่า บทบัญญัติมาตรา ๑๕ วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. ๒๔๕๘ ที่บัญญัติว่า คดีที่ศาลจังหวัดทหาร ไม่มีอำนาจพิพากษา ให้ศาลจังหวัดทหารทำความเห็นส่งสำนวนไปให้ศาลมณฑลทหาร หรือศาลทหารกรุงเทพพิพากษา แล้วแต่กรณี ตลอดจนมาตราที่เกี่ยวข้องและกระบวนการพิจารณาคดีของศาลจังหวัดทหารบก เชียงราย และศาลมณฑลทหารบกที่ ๓๓ ที่เกี่ยวกับการโอนสำนวนมาให้ศาลอื่นที่มีได้นั่งพิจารณาคดี เป็นบทบัญญัติและกระบวนการพิจารณาที่ขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔ มาตรา ๖ มาตรา ๗ มาตรา ๒๘ มาตรา ๒๙ มาตรา ๓๐ มาตรา ๒๓๖ มาตรา ๒๔๕ และมาตรา ๒๖๔ จึงเสนอคำร้องเรียนมาให้ผู้ร้องใช้อำนาจตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๘ เพื่อเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ผู้ร้องได้พิจารณาคำร้องเรียนของจำสิบเอกทั้งสองดังกล่าวแล้ว มีความเห็นว่ารัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๖ เป็นบทบัญญัติที่ให้ผู้พิพากษาหรือตุลาการต้องนั่งพิจารณาคดีให้ครบองค์คณะ และเป็นบทบัญญัติที่ห้ามมิให้ผู้พิพากษาหรือตุลาการที่มีได้ออกนั่งพิจารณาคดีใด จะทำคำพิพากษาหรือคำวินิจฉัยในคดีนั้นมิได้ เว้นแต่มีเหตุสุดวิสัยหรือมีเหตุจำเป็นอื่นอันมิอาจก้าวล่วงได้ เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๖ ต้องการให้ผู้พิพากษาหรือตุลาการผู้ที่เป็นผู้นั่งพิจารณาคดีเป็นผู้ทำคำพิพากษาเท่านั้น เนื่องจากผู้พิพากษาหรือตุลาการที่นั่งพิจารณาคดีเป็นผู้ที่ได้เห็น ได้ยิน หรือรับทราบข้อเท็จจริง ข้อความ ข้อมูลและพยานหลักฐานต่างๆ ในคดี

ที่พิจารณานั้น ได้ด้วยตนเองโดยตรง และยังมีโอกาสซักถามคู่ความและพยานด้วยตนเอง ทำให้สามารถเข้าใจข้อเท็จจริงได้อย่างถ่องแท้

ส่วนมาตรา ๑๕ วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. ๒๔๕๘ ที่บัญญัติว่า “คดีที่ศาลจังหวัดทหารไม่มีอำนาจพิพากษา ให้ศาลจังหวัดทหารทำความเห็นส่งสำนวนไปให้ศาลมณฑลทหาร หรือศาลทหารกรุงเทพพิพากษา แล้วแต่กรณี” นั้น ผู้ร้องเห็นว่า บทบัญญัติดังกล่าวหมายความว่าหากบางคดีที่ศาลจังหวัดทหารมีอำนาจพิจารณาแต่ไม่มีอำนาจพิพากษาศาลจังหวัดทหารนั้นก็ต้องส่งสำนวนไปให้ศาลมณฑลทหาร หรือศาลทหารกรุงเทพเป็นผู้พิพากษาคดี ซึ่งเท่ากับให้ตุลาการศาลจังหวัดทหารซึ่งออกนั่งพิจารณามีได้เป็นผู้ทำคำพิพากษา แต่ศาลมณฑลทหาร หรือศาลทหารกรุงเทพซึ่งไม่ได้นั่งพิจารณาคดีกลับเป็นศาลที่ทำคำพิพากษาแทนศาลจังหวัดทหารนั้น ดังจะเห็นได้จากข้อเท็จจริงตามคำร้องเรียนในคดีที่ จำสิบเอก เอนก อุทธิยา และจำสิบเอก พนม เทพคีรี ถูกฟ้องเป็นจำเลยต่อศาลจังหวัดทหารบกเชียงราย ในข้อหาเป็นข้าราชการร่วมกันมียาเสพติดให้โทษไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายโดยฝ่าฝืนกฎหมายนั้น ศาลจังหวัดทหารบกเชียงรายเป็นศาลที่นั่งพิจารณาดำเนินกระบวนการพิจารณา สืบพยาน โจทก์ จำเลย เท่านั้น แต่ศาลที่เป็นผู้ทำคำพิพากษาคือศาลมณฑลทหารบกที่ ๓๓ ซึ่งเป็นศาลที่ไม่ได้นั่งพิจารณาคดีดังกล่าว การที่ศาลมณฑลทหารบกที่ ๓๓ ซึ่งเป็นศาลที่ไม่ได้นั่งพิจารณาคดี เป็นผู้ทำคำพิพากษาในคดีดังกล่าวก็เนื่องจากบทบัญญัติของมาตรา ๑๕ วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. ๒๔๕๘ ให้อำนาจผู้พิพากษาหรือตุลาการที่มีได้เป็นผู้นั่งพิจารณาคดีเป็นผู้ทำคำพิพากษาได้ นอกจากนี้ มาตรา ๑๕ ดังกล่าวก็มีได้บัญญัติไว้ว่า เฉพาะในกรณีที่มีเหตุสุดวิสัยหรือมีเหตุจำเป็นอื่นอันมิอาจก้าวล่วงได้แต่อย่างใด ดังนั้น บทบัญญัติมาตรา ๑๕ วรรคสาม จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๖

ผู้ร้องจึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๘ ดังนี้
บทบัญญัติของมาตรา ๑๕ วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. ๒๔๕๘ ที่บัญญัติว่า “คดีที่ศาลจังหวัดทหารไม่มีอำนาจพิพากษาให้ศาลจังหวัดทหารทำความเห็นส่งสำนวนไปให้ศาลมณฑลทหาร หรือศาลทหารกรุงเทพพิพากษา แล้วแต่กรณี” เป็นบทบัญญัติที่มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๖

ข้อวินิจฉัย

ประเด็นที่ต้องวินิจฉัยก่อนมีว่า ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องดังกล่าวไว้พิจารณาวินิจฉัยหรือไม่

LIART

พิจารณาแล้วเห็นว่า คำร้องเป็นของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาซึ่งมีความเห็นว่า บทบัญญัติมาตรา ๑๕ วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. ๒๔๘๘ อันเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๖ กรณีจึงเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๘ ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับไว้พิจารณาวินิจฉัยได้

ประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยต่อไปมีว่า

บทบัญญัติมาตรา ๑๕ วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. ๒๔๘๘ มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๖ หรือไม่

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๖ บัญญัติว่า “การนั่งพิจารณาคดีของศาลต้องมีผู้พิพากษา หรือตุลาการครบองค์คณะและผู้พิพากษาหรือตุลาการซึ่งมิได้นั่งพิจารณาคดีได้จะทำคำพิพากษาหรือคำวินิจฉัยคดีนั้นมิได้ เว้นแต่มีเหตุสุดวิสัย หรือมีเหตุจำเป็นอันมิอาจก้าวล่วงได้ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ” .

พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. ๒๔๘๘ มาตรา ๑๕ วรรคสาม บัญญัติว่า “คดีที่ศาลจังหวัดทหารไม่มีอำนาจพิพากษาให้ศาลจังหวัดทหารทำความเห็นส่งสำนวนไปให้ศาลมณฑลทหารหรือศาลทหารกรุงเทพพิพากษา แล้วแต่กรณี”

ในการพิจารณาวินิจฉัยประเด็นดังกล่าว ศาลรัฐธรรมนูญได้ให้กรมพระธรรมนูญชี้แจงซึ่งกรมพระธรรมนูญได้ชี้แจงเป็นหนังสือและส่งผู้แทนมาชี้แจงด้วยวาจา โดยพลโท พลสัณฑ์ สุทธิรักษ์ และคณะ สรุปเป็นใจความได้ว่า

ศาลทหารเป็นศาลประเภทหนึ่ง ที่รัฐธรรมนูญบัญญัติให้มีขึ้นเพื่อพิจารณาพิพากษาคดีอาญาทหารและคดีอื่นๆ ตามที่กฎหมายบัญญัติ จะเห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญได้รับรองให้มีศาลทหาร และรับรองการมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีของศาลทหารไว้ต่างหากจากศาลยุติธรรม ความจำเป็นต้องมีศาลทหารเป็นศาลพิเศษแยกต่างหากเป็นการเฉพาะในการพิจารณาคดีอาญาที่ทหารไปกระทำผิดก็เพื่อรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงของชาติ และเพื่ออำนวยความสะดวกทางคดีให้กับกลุ่มของประชาชนที่มีสถานะเป็นทหารในขณะเดียวกันศาลทหารยังเป็นเครื่องมือของรัฐในการควบคุมทหารซึ่งเป็นผู้ถืออาวุธให้อยู่ในระเบียบวินัยที่ดี พร้อมทั้งจะปฏิบัติหน้าที่ป้องกันประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ ระบบยุติธรรมของศาลทหารจึงมีพื้นฐานอยู่ที่การรักษาความเด็ดขาดของอำนาจผู้บังคับบัญชา ด้วยหลักเอกภาพแห่งการบังคับบัญชานี้เองทำให้ทหารต้องมีระบบการพิจารณาคดีอาญาเป็นของตนเอง แตกต่างไปจากระบบที่ใช้กับพลเรือนกำลังพลของกองทัพจะต้องอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ของกฎหมายอาญา และวิธีพิจารณาความที่เคร่งครัดกว่า บางครั้งจำเป็นต้องมีกระบวนการพิจารณาที่รวดเร็วการจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่มีสถานะเป็นทหารไม่ให้เหมือนประชาชนธรรมดา เป็นการเลือกปฏิบัติที่มีเหตุผลเพียงพอ เพื่อให้กองทัพมีระเบียบวินัย

LIRT

มีสมรรถภาพ มีความเป็นเอกภาพ สามารถปฏิบัติหน้าที่ เพื่อคงไว้ซึ่งอำนาจอธิปไตยและความมั่นคงของชาติ ศาลทหารจึงถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อบรรลุถึงวัตถุประสงค์แห่งการดำรงอยู่ของชาติ สำหรับความในมาตรา ๑๕ วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. ๒๔๕๘ นั้น กรมพระธรรมนูญมีความเห็นที่ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๖ แต่อย่างไร เนื่องจากศาลจังหวัดทหารมีกระบวนการพิจารณาที่มีองค์คณะครบตามที่กฎหมายรับรองกำหนด คือ ๓ นาย ซึ่งจะนั่งพิจารณาคดีตลอด และจะเป็นผู้ “วินิจฉัยคดี” โดยทำเป็นความเห็นไปยังศาลมณฑลทหาร ในคดีที่เกินอำนาจตามมาตรา ๑๕ วรรคสาม คดีเกินอำนาจนั้นคือคดีที่เห็นสมควรลงโทษจำคุกเกินกว่าหนึ่งปีหรือปรับเกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับเกินกำหนดนี้ ซึ่งศาลจังหวัดทหารไม่มีอำนาจพิพากษา จะต้องส่งสำนวนและทำความเข้าใจไปยังศาลมณฑลทหาร กรณีเช่นนี้หมายความว่า ตุลาการที่ได้นั่งพิจารณาคดีตามกระบวนการจนเสร็จสิ้นแล้วแม้ไม่มีอำนาจทำคำพิพากษา แต่มีอำนาจทำคำวินิจฉัยคดีได้ โดยตุลาการจะปรึกษาแล้วเขียนคำวินิจฉัยออกมา และเมื่อตุลาการเห็นสมควรลงโทษจำคุกหรือปรับจำคุกเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้ จะต้องให้ตุลาการศาลมณฑลทหาร ตรวจสอบคำวินิจฉัยอีกครั้งหนึ่ง การทำคำพิพากษาของตุลาการศาลมณฑลทหารจะไม่ก้าวล่วงไปถึงการรับฟังข้อเท็จจริงส่วนใหญ่จะเป็นกระบวนการตรวจสอบและปรับข้อกฎหมาย เพื่อให้คดีเป็นไปโดยถูกต้องและเป็นธรรมที่สุด และเมื่อพิจารณาจากถ้อยคำที่มาตรา ๑๕ วรรคสาม กำหนดให้ศาลมณฑลทหาร หรือศาลทหารกรุงเทพทำคำพิพากษาของคดีเกินอำนาจนั้นก็มิได้มีถ้อยคำที่กำหนดให้มีการนั่งพิจารณาในศาลดังกล่าวแต่อย่างไร กระบวนการนี้จึงเป็นกระบวนการกลั่นกรองคำวินิจฉัยของศาลจังหวัดทหาร ในลักษณะที่เทียบได้กับการปฏิบัติของศาลอุทธรณ์ในระบบของศาลยุติธรรม ซึ่งไม่มีกระบวนการนั่งพิจารณาแต่อย่างใด

จากการพิจารณาคำร้องของผู้ร้องและคำชี้แจงของกรมพระธรรมนูญและเอกสารประกอบแล้วเห็นว่า เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๖ ต้องการให้ในคดีที่มีการนั่งพิจารณาผู้พิพากษาหรือตุลาการที่เป็นผู้ทำคำพิพากษาต้องเป็นผู้ที่นั่งพิจารณา และห้ามไม่ให้ผู้พิพากษาหรือตุลาการที่ไม่ได้นั่งพิจารณาในคดีดังกล่าวทำคำพิพากษา ยกเว้นมีเหตุสุดวิสัยหรือเหตุจำเป็นอื่นอันมิอาจก้าวล่วงได้ ทั้งนี้เพราะผู้พิพากษาหรือตุลาการที่นั่งพิจารณาคดีเป็นผู้ที่ได้เห็น ได้ยิน หรือรับทราบข้อเท็จจริง ข้อมูลข้อความและพยานหลักฐานต่างๆ ด้วยตนเองโดยตรง และยังมีโอกาสซักถามคู่ความและพยานด้วยตนเอง ทำให้ทราบและเข้าใจข้อเท็จจริงได้อย่างถ่องแท้ ส่วนมาตรา ๑๕ วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. ๒๔๕๘ ที่บัญญัติให้ศาลจังหวัดทหารทำความเข้าใจส่งสำนวนไปให้ศาลมณฑลทหารหรือศาลทหารกรุงเทพ พิจารณาในกรณีของคดีที่ลงโทษจำคุกเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด คือ โทษจำคุกเกินหนึ่งปี หรือปรับเกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับเกินกำหนดนี้ ซึ่งถือเป็นคดีที่เกินอำนาจศาลจังหวัดทหาร ดังนั้นในคดีดังกล่าว ตุลาการที่นั่งพิจารณาไม่ได้เป็นผู้ทำคำพิพากษา ทำแต่เพียงความเห็น

หรือข้อวินิจฉัยแต่ศาลมณฑลทหาร หรือศาลทหารกรุงเทพ ซึ่งไม่ได้นั่งพิจารณาคดีอาญาที่ทนายไปกระทำผิด กรณีจึงไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๖ ส่วนข้อชี้แจงของกรมพระธรรมนูญที่ว่า ศาลทหาร มีความจำเป็นที่เป็นศาลพิเศษแยกต่างหากเป็นการเฉพาะในการพิจารณาคดีอาญาที่ทหารไปกระทำผิด และเป็นเครื่องมือของรัฐในการควบคุมทหาร ระบบยุติธรรมของศาลทหารจึงมีพื้นฐานอยู่ที่การรักษา ความเด็ดขาดของอำนาจผู้บังคับบัญชา ทำให้ทหารต้องมีระบบการพิจารณาคดีอาญาของตนเองนั้น ไม่ได้ทำให้ศาลทหารไม่ จำต้องอยู่ภายใต้การบังคับของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๖ และมาตรา ๒๓๖ นี้ เป็นบทบัญญัติทั่วไปใช้บังคับกับศาลทุกศาล รวมทั้งศาลทหารด้วยในคดีที่มีการนั่งพิจารณา ข้อยกเว้น มีแต่เพียงเป็นเรื่องเหตุสุดวิสัยหรือมีเหตุจำเป็นอื่นอันมีอาจก้าวล่วงได้ ซึ่งบทบัญญัติในมาตรา ๑๕ วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. ๒๔๕๘ ก็มีได้บัญญัติไว้ว่าการให้ศาลมณฑลทหาร หรือศาลทหารกรุงเทพมีอำนาจทำคำพิพากษาในคดีที่ศาลจังหวัดทหารส่งมานั้น เป็นเหตุสุดวิสัยหรือ มีเหตุจำเป็นอื่นอันมีอาจก้าวล่วงได้แต่อย่างใด ส่วนที่ได้แย้งว่าการทำคำพิพากษาของศาลมณฑลทหาร หรือศาลทหารกรุงเทพเทียบเคียงได้กับศาลอุทธรณ์ หรือศาลฎีกาที่ไม่ได้มีการนั่งพิจารณาก็สามารถ ทำคำพิพากษาได้นั้น การเทียบเคียงเช่นนี้รับฟังไม่ได้ เนื่องจากการทำคำพิพากษาของศาลมณฑลทหาร หรือศาลทหารกรุงเทพในกรณีดังกล่าว ไม่ใช่เป็นการทำคำพิพากษาของศาลในระดับเดียวกันกับศาลอุทธรณ์ แต่เป็นคดีของศาลชั้นต้นในระนาบและประเภทเดียวกัน ส่วนข้อชี้แจงที่ว่าได้มีคำสั่งของรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงกลาโหมที่ ๖๐๕/๒๕๕๔ ลงวันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๕๔ อาศัยอำนาจตามความมาตรา ๒๐ แห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. ๒๔๕๘ ให้ตุลาการพระธรรมนูญศาลมณฑลทหาร หรือศาลทหารกรุงเทพ จำนวนหนึ่งนายไปนั่งร่วมกับตุลาการศาลจังหวัดทหารอีกสองนายซึ่งอยู่ในเขต อำนาจของศาลมณฑลทหาร หรือศาลทหารกรุงเทพ เป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษา และในกรณีเช่นนี้ ศาลจังหวัดทหารนั้นมีอำนาจและหน้าที่ดังศาลมณฑลทหาร หรือศาลทหารกรุงเทพ ซึ่งเท่ากับมีอำนาจ พิจารณาและทำคำพิพากษาในคดีที่เกินอำนาจของศาลจังหวัดทหาร โดยมีตุลาการที่ทำคำพิพากษา เป็นผู้ที่นั่งพิจารณานั้น คำสั่งนี้ไม่ได้มีผลให้ยกเลิกหรือเปลี่ยนแปลงถ้อยคำ มาตรา ๑๕ วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. ๒๔๕๘ แต่อย่างใด

ด้วยเหตุผลข้างต้นจึงวินิจฉัยว่า มาตรา ๑๕ วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. ๒๔๕๘ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๖ จึงมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ และต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖

นายสุจิต บุญบงการ

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

LIRT